

*** RECENZE ***

Slovakistika v zahraničí: problémy a perspektivy

Slovakistika v zahraničí. Autorka a editorka: PhDr. Jana Pekarovičová, PhD. Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Metodické centrum Studia Academica Slovaca, Bratislava 2001.

Problémem malých národů byl, je a také v jiných strukturách EU bude uchování národního jazyka, kultury a s nimi spjatého způsobu myšlení. Myšlení a jazyk není jen titul knihy ukrajinsko-ruského lingvisty A. A. Potebni z 60. let 19. století, ale také konstatování spojitosti a nerozpojitelnosti těchto dvou kateorií – to si někteří naši kolegové-sociální vědci uvědomují jen zřídka. O smrti jazyka uvažovala v minulosti i dnes řada lingvistů, z českých například bilingvní a biliterární Pavel (Paul) Eisner – nicméně i malým národům ve velkém evropském celku je slibováno zachování těchto základních znaků národa: jak říkají Rusové: „poživjom – uvidim.“ V každém případě péče o národní jazyk v zahraničí a propagace jeho produktů by měla být důležitým zájmem každého národního státu, příslušníka národa i Evropana. Zdálo by se, že slovenské státy, jako jsou Bulharsko, nástupnické státy bývalé federální Jugoslávie, Slovensko či Polsko se o to dokážou dobře postarat – někdy na rozdíl od nás, neboť naše ústava je postavena na občanském, nikoli národním principu, a čeština má tedy právně méně zajištěné postavení než jinde; vychází se z jakéhosi statu quo, který jako by měl automaticky trvat i nadále.

Ze sborníku, který Slováci vydali, je však zřejmé, že všude jsou problémy a že malé národy musí o respekt k vlastnímu jazyku a zájem o ně v globalizovaném světě bojovat. O slovenštinu jako cizí jazyk se na Slovensku stará vydavatel knížky – Metodické centrum Studia Academica Slovaca, potažmo Sekcia slovenčiny ako cudzieho jazyka pri Katedre slovenského jazyka UK v Bratislavě.

Knížka je rozdělena do dvanácti oddílů. Zatímco první je věnován popisu koordinačních funkcí zmíněných centrálních institucí, druhý sumarizuje současný stav a perspektivy slovakistiky v zahraničí. Konstatuje, že mimo území Slovenska existuje 25 lektorátů slovenského jazyka a kultury ve 20 zemích. V Bulharsku jsou dva – v Sofii a Velkém Trnově, ve Francii dokonce čtyři, u jižních Slovanů jsou ve Slovinsku, Chorvatsku a dva v Jugoslávii – Bělehrad a Novi Sad – v Maďarsku tři, v Polsku čtyři, složitá je situace v Německu, v Rumusku je slovakistika v Bukurešti, v Itálii v Neapoli, v Rusku v Moskvě, Petrohradě a Permu, na Ukrajině ve Lvivě (Lviv), Kyjevě (Kyjiv), Dněpropetrovsku a v Rovně (Rivně), lektoráty slovenštiny jsou i v Indii, býval i v Číně a v Koreji (Soul), v Africe se jen tak tak drží v Káhře (Egypt), složitá je situace s lektoráty slovenštiny ve Skandinávii (ostatně jako češtiny), USA, ve Španělsku je lektorát v Madridu. Tato sekce knížky je – jak se zdá – málo kritická – za slovy

o „rezervách“ tuším spíše nedostatky a chyby, ty, jimiž v zahraničí trpí i čeština. Není například pravda, že zřízením Generálního konzulátu Slovenska v Brně se „zlepšila informovanost“ – takové zařízení má arciť jiné úkoly, především konzulární, ale snad by stálo za to pečovat elementárně také o kulturu regionu, zejména v případě Brna a celé Moravy – to si jako spisovatel uvědomuje zejména velvyslanec Slovenska v České republice Ladislav Ballek, který byl již dvakrát na Ústavu slavistiky a besedoval se studenty a učiteli. Integrální součástí knížky je dotazník, který byl nabízen v letech 2000/2001 – za brněnský Ústav slavistiky jej vyplňovali Míra Nábělková a autor této recenze (řada ostrých kritických výhrad se do knížky ovšem nedostala).

Na rozdíl od české strany jsou Slováci aktivnější a úspěšnější v prosazování slovenštiny v slovanských zemích a ve Francii, zatímco naše strana tyto lektoráty obsazuje jen s potížemi: příkladem budiž Bulharsko, kde je slovenština na dvou univerzitách, Bulhaři mají přitom větší zájem o češtinu, ale málokdo z Čechů chce do Bulharska jet a delší dobu tam pobývat. Jako příklad uvádím dopis, který mi před časem poslal vedoucí sofijské slavistiky, bohemista Janko Bačvarov: naléhavě prosil o lektora češtiny. Takže slovenské úspěchy v těchto oblastech jsou také výzvou české straně. V rámci každé univerzity, kde působí lektorát slovakistiky, je obor charakterizován, je tu soupis vyučujících, vedoucí celého pracoviště a oborový vedoucí, je tu stručná analýza problémů a potřeb. Další oddíly obsahují seznam univerzitních pracovišť, kde se učí slovenština jako samostatný magisterský obor, je tu také seznam učebnic a gramatik slovenštiny pro cizince, příručky odborné literatury a antologie, adresář slovenských partnerských institucí, seznam zastupitelských úřadů Slovenské republiky v zahraničí a seznam lektorů slovenštiny, kteří pracují na zahraničních univerzitách.

Nehledě na problémy, které jsou podobné těm našim, je třeba pochválit vydavatele za iniciativu: i samo vydání takové knížky je povzbuzující. Jen bychom propříště přáli při hodnocení méně diplomacie, více brutální kritiky a pozornější korekturu.

Ivo Pospíšil

K poznání specifčnosti lyrického výrazu

Publikace mladého slovenského badatele Zoltána Rédeye *Výrazové tendencie súčasnej slovenskej lyriky* (Ústav literárnej a umeleckej komunikácie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra 2001) je sestavena ze studií, jež byly – až na výjimky – v druhé polovině devadesátých let uveřejňovány ve sbornících a odborných periodikách. Skutečnost, že navzdory šestiletému intervalu, během něhož texty vznikly, tvoří jejich souborné vydání vnitřně homogenní celek, svědčí o vyzrálém interpretačně-analytickém přístupu, neboť při chronologickém porovnání nelze zaznamenat změny základních metodologických východisek.

Pozornost je soustředěna na šest básníků, přičemž k čtveřici Ján Buzássy, Ján Ondruš, Ivan Štrpka, Jozef Urban, jež splňuje kritérium „současnosti“ anoncované v názvu, jsou jakožto porovnávací poetologické východisko zařazeny analýzy děl Valentína Beniaka a Ladislava Novomeského vznikajících, resp. vydaných již v 60. letech. Každ-